

Gaat de verbouwing tijdens de verkoop door?

Een overheid die de maatschappij wil hervormen kan de zweep, de peen of de preek hanteren, legde toenmalig minister Winsemius ooit uit. Regels en subsidies zeg maar, met ondersteunende mooie woorden. Deze aanpak is vaak duur en vraagt controle. Bovendien heb je draagvlak nodig om effectief te zijn en word je zelden populair van meer regels. Nee, veel mooier is het als mensen en ondernemingen uit zichzelf het gewenste gedrag gaan vertonen. Bijvoorbeeld doordat ze van opvatting veranderen of er een technische vinding komt die het gewenste gedrag tot een winstgevend alternatief maakt. Het eerste stimuleer je met Postbus 51-spotjes, het tweede met onderzoek. In de agrarische sector zijn we dol op voorlichting en onderzoek. Die zijn al sinds 1880 belangrijke pijlers voor vernieuwing. De overheid stopt er nog steeds veel geld in. Bedrijven zijn en waren daarvoor immers te klein. Dat gold tot een paar decennia geleden zelfs voor de bedrijven in de voedingsmiddelenindustrie. Onderzoek en voorlichting zijn onderdeel van een drieluik. Ik doel nu eens niet op het roemruchtige en inmiddels ontmantelde OVO-drieluik, maar op de trits belangenbehartiging, kennissysteem en bedrijfsleven. Die drie-eenheid is de motor van het Nederlandse agrarisch succes. Het bedrijfsleven zorgt van oudsher voor export en inkomen via kostprijsverlaging. De

belangenbehartiging vertaalt de problemen van het bedrijfsleven in een maatschappelijke innovatie-agenda, waardoor er belasting-gelden beschikbaar komen. En die gelden worden geïnvesteerd in onderzoek en voorlichting, waarmee het bedrijfsleven de kostprijs kan verlagen. Niet alleen de bedrijfs-economische kostprijs, maar ook de maatschappelijke kostprijs door vindingen die milieuproblemen verminderen. De motor zou wel eens kunnen gaan haperen, grotendeels als een, wellicht ongewenst en onvoorzien, gevolg van internationalisering en regionalisering. Niet alleen de voedings- en genotsmiddelenindustrie internationaliseert, ook sommige primaire productiebedrijven. Die gaan dus ook in het buitenland shoppen voor kennis. Leuk, maar de Nederlandse burger zal zich gaan afvragen waarom hij onderzoek betaalt waarvan de vruchten ook in Duitsland of Kenia worden geplukt, en ook nog door bedrijven met een behoorlijke omzet. Onderzoek internationaliseert ook. Vermoedelijk lukt dat wel, dit meegroeien met de internationaliserende klanten, in Europa rondreizende studenten en toemende sturing door de EU. De zwakste schakel in de motor van het Nederlands agrarisch succes zou wel eens de belangenbehartiging kunnen zijn. Die heeft het op nationaal niveau al niet makkelijk, omdat een deel van het nationale beleid internationaliseert en een deel naar de regio's gaat.

Maar ook omdat de grote bedrijven steeds meer zelf doen, de kleine bedrijven niches opzoeken en ze beide minder ruimte laten aan productschappen en landbouworganisaties. Maar juist de belangenbehartiging is de brandstoftoevoer van het kennissysteem: die zorgt voor de centjes. En dus zit het onderzoek, het kennissysteem ook weer klem: niet alleen zal het zichzelf moeten omvormen tot een instrument voor systeeminnovatie, ook moet het zich voorbereiden op een andere omgeving met deels andere financiers en financieringsvormen. Met andere woorden: de systeeminnovatie voor een duurzame toekomst stopt niet aan de poorten van het ministerie en Wageningen UR.

Krijn J. Poppe

Krijn Poppe werkt bij Wageningen UR en is trekker van het kennisbasisthema Transitie. Reageren kunt u via [e krijn.poppe@wur.nl](mailto:krijn.poppe@wur.nl)

syscolumn